

Sporcuların temel psikolojik ihtiyaçları ile spor başarı motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi

Oğuzhan ERDEM¹, Yasemin ÇAKMAK YILDIZHAN²

¹Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Erzincan, Türkiye

²Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Erzincan, Türkiye

Araştırma Makalesi/Research Article		DOI: 10.70736/jrolss.475
Gönderi Tarihi/ Received:	Kabul Tarih/ Accepted:	Online Yayın Tarihi/ Published:
01.11.2024	27.12.2024	31.12.2024

Öz

Öz belirleme kuramına göre kişilerin temel psikolojik ihtiyaç düzeylerinin tatmin edilmesi motivasyonun sağlanmasına, bu durum da performansın olumlu yönde gelişmesine katkı sağlamaktadır. Sportif performansın önemli belirleyicilerinden olan başarı motivasyonunun artırılması temel psikolojik ihtiyaçların doyurulması ile yakından ilişkili olduğu için, bu çalışmanın amacı, sporcuların temel psikolojik ihtiyaçları ile spora özgü başarı motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmış ve Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezlerinde (Erzincan, Erzurum, Trabzon ve Samsun) sporcu olan 218'i erkek 182'i kadın toplam 400 kişi araştırma grubunu oluşturmaktadır. Araştırmada Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği ve Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programıyla analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra; t testi, Anova testi, Bonferroni testi, korelasyon ve regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırmada, sporcuların temel psikolojik ihtiyaç düzeylerinin ve sporda başarı motivasyonlarının demografik özellikler açısından değişkenlikler gösterdiği, özellikle yaşı büyük olan sporcuların yeterli ve güç gösterme güdülerinin yüksek olduğu, takım sporu yapan sporcuların yeterli, ilişki ihtiyacı, başarıya yaklaşma güdüsü ve sporda başarı motivasyonu toplam puanlarının bireysel sporculardan yüksek olduğu, spor yapma süresinin sporcuların temel psikolojik ihtiyaç düzeylerinde pozitif etki oluşturduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak sporcuların temel psikolojik ihtiyaçları ile başarı motivasyonları arasında anlamlı ilişki olduğu, temel psikolojik ihtiyaçlar karşılandıkça başarı motivasyon düzeyinde de artış olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor, spora özgü başarı motivasyonu, temel psikolojik ihtiyaç

Investigation of the relationship between athletes' basic psychological needs and sports success motivations

Abstract

According to Self-Determination Theory, the fulfillment of individuals' basic psychological needs contributes to the enhancement of motivation, which, in turn, positively impacts performance. Since the improvement of achievement motivation—one of the key determinants of athletic performance—is closely related to the satisfaction of basic psychological needs, the aim of this study is to examine the relationship between athletes' basic psychological needs and their sport-specific achievement motivation levels. The relational screening method was used for the study, and 218 men, 182 women, a total of 400 people who are athletes in Turkish Olympic Preparation Centers (Erzincan, Erzurum, Trabzon and Samsun) form the study group. In the study, The Basic Psychological Needs Scale and the Sport-Specific Achievement Motivation Scale were utilized. The collected data were analyzed using the SPSS software package. In addition to descriptive statistics, t-tests, ANOVA tests, Bonferroni tests, correlation, and regression analyses were conducted. The study found that athletes' levels of basic psychological needs and sport-specific achievement motivation varied according to demographic characteristics. Notably, older athletes exhibited higher levels of competence and dominance motives. Team sport athletes scored higher than individual sport athletes in competence, relatedness needs, achievement approach motives, and overall sport-specific achievement motivation. Additionally, the duration of participation in sports positively influenced athletes' levels of basic psychological needs. In conclusion, a significant relationship was found between athletes' basic psychological needs and their achievement motivation. It was observed that as basic psychological needs are fulfilled, achievement motivation levels also increase.

Keywords: Basic psychological need, sport, sports-specific achievement motivation

Sorumlu Yazar/ Corresponded Author: Yasemin ÇAKMAK YILDIZHAN, E-posta/ e-mail: ycakmak.erkincan.edu.tr

Bu makale, 2024 yılında "Sporcuların temel psikolojik ihtiyaçları ile spor başarı motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi" isimli yüksek lisans tezinin bir bölümünden oluşturulmuş olup 8. Uluslararası Akademik Spor Araştırmaları Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Spor; bireyin mücadele çabasını kullanarak belirli kurallar doğrultusunda yapılan, galip gelmek ve başarmak duygusunu içinde barındıran fiziksel etkinliklerdir (Kuru, 2000). Spor, bireyin belli kurallar kapsamında fiziksel aktivitesini ve motorik becerilerini ve bunun yanın zihinsel, psikolojik ve sosyal davranışlarını olumlu yönde değiştiren biyolojik, pedagojik ve sosyal bir uğraştır (İnal, 2000). Hayatın birçok alanında olduğu gibi, kazanma ve kaybetmeyi içinde barındıran rekabete dayalı olarak yapılan spor alanında da insan davranışlarını anlamak ve anlamlandırmak son derece önemli olmuş, bu davranışlara etki eden psikolojik faktörleri belirlemek için de birçok kuram geliştirilmiştir.

Özbelirleme kuramı geliştirilen ve üzerinde çalışılan psikoloji kuramlardan biri olup son zamanlarda spor alanının ilgisini çekmiştir (Hodge ve ark., 2008; Hollebeak & Amorose, 2005). Öz Belirleme Kuramı (self-determination-theory), bireylerin talepleri doğrultusunda eylemlerinin harekete geçmesi ve bunun devamlılığının sağlanmasıdır (Deci ve ark.,1989). Bu kurama göre, kişi psikolojik olarak devamlı bir gelişim gösterme gayreti içerisinde olan bir canlıdır. Bu eğilim doğuştan itibaren var olsa da bu kurama göre temel psikolojik ihtiyaçların temin edilmesi ve yaşanılan sosyal çevre gelişim sergilemek için son derece önemlidir (Deci & Ryan, 2004). Kurama göre bu gelişim sürecinin desteklenmesi halinde olumlu, engellenmesi halinde ise olumsuz sonuçları olan evrensel nitelikte ve doğuştan var olan üç temel psikolojik ihtiyacı barındırır (Ryan & Deci, 2000a).

Öz belirleme kuramına göre yeterlilik ihtiyacı, özerklik ihtiyacı ve ilişki kurma ihtiyacı üç temel evrensel psikolojik ihtiyacı oluşturmaktadır (Ryan & Deci, 2000a). Yeterlilik, kişinin sosyal çevresi ve yetenekleri çerçevesinde etkili ve başarılı olma duygusunu ifade etmektedir. (Guardia & Patrick, 2008). Sporcuların kendilerini yeterli hissetmeleri, beceri ve yeteneklerini antrenman veya müsabaka esnasında performanslarını sergileyebilmeleri ile mümkün olabilir. Sporcular, belirledikleri amaçları gerçekleştirdikleri zaman kendilerini yeterli hissetmektedirler (Martínez-Alvarado ve ark., 2016). Sporda yeterlilik kavramı, sporcunun başarıya giden yolunda kaçınılmaz bir ihtiyaç olarak tanımlanmaktadır (Feltz & Lirgg, 2001). Sporcuların yeterlik algıları, başarıya ulaşma yolundaki pozitif ve negatif duygularını etkilemekte, ortaya koymuş oldukları emek ve çabayı artırmaktadır (Cules-Reed ve ark., 2001).

Öz belirleme kuramına göre ikinci psikolojik ihtiyacı özerklik ihtiyacıdır. Özerlik, kişinin kendi seçimlerinde bağımsızlık duygusunu deneyimleme yeteneğidir; kişinin kendi kaderinin kendisi tarafından belirlendiğini hissetmesidir (Biddle & Mutrie, 2007). Sporda özerklik

duygusu, sporcunun kendi başına karar alabilmesini ve iradesini iletmesini ifade etmektedir (Hodge ve ark., 2009). Sporcular yaptıkları iş gereği hızlı karar almak ve inisiyatif kullanmak durumunda kalmaktadır. Bu açıdan, diğer işgörenler gibi sporcular da yaptıkları iş sırasında özerk davranabilmeyi ve önceliğin kendilerinde olmasını istemektedirler (Gümüşay & Argan, 2020).

Özbelirleme kuramına göre üçüncü temel ihtiyaç ise ilişki kurma ihtiyacıdır. İlişki kurma, kişinin çevresindeki sosyal ortam içindeki ilişkilerde kabul edilme ve ait olma hissini ifade etmektedir (Kowal & Fortier, 1999). Sporda ilişki kurma ihtiyacı da spor ortamı içerisinde iletişim kurulan antrenör, hakem, takım arkadaşları ve seyirci gibi birçok dinamikten etkilenmektedir (Hodge ve ark., 2009).

Öz belirleme kuramına göre kişilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının (özerklik, yeterlik ve ilişkili olma) giderilmesi bireylerin motivasyon ve iyi-oluş düzeylerinde artışa sebep olabilmekte (Kındap, 2011) bireyleri güdüleyen ve kişilerin davranışlarına yön veren öğeler olarak öngörülmektedir (Gümüşay & Argan, 2020). Aksi durumda üç temel ihtiyaçtan (özerklik, yeterlik ve ilişkili olma) birinin engellenmesi motivasyon ve iyilik hali üzerine yıkıcı bir etki olarak nitelendirilmektedir. Bu kuram daha çok içsel ve dışsal motivasyon türleri üzerinde durmaktadır. İçsel motivasyon, bir şeyden zevk alındığı veya ilginç bulunduğu için yapmayı içerirken, dışsal motivasyon ise bir şeyi elde edilecek sonuçları için yapmayı kapsamaktadır (Deci & Ryan, 2000). İçsel motivasyon da kendi içerisinde farklı türlerde ele alınmış, başarmaya yönelik içsel motivasyon olarak da ayrıca değerlendirilmiştir. Başarıya yönelik içsel motivasyon bir görevi başarı ile tamamlama ve yeni bir şeyler üretmekten memnun olma durumunu ifade etmekte ve başarı motivasyonu kavramını incelenebilir kılmaktadır (Deci ve ark.,1991; Deci & Ryan, 2000). Başarı Motivasyonu Kuramı, kişilerin bir etkinliğe neden katıldığını, zor olanı başarmak için neden bu kadar çok çaba sarf ettiğini ve bunu neden uzun süre devam ettirdiğini açıklamaya çalışmaktadır (Hayashi, 1996). Sporda başarı motivasyonu, sporcunun başarısızlığa direnç göstermesi ve hedeflenen görevi başarmak için uğraşma çabası şeklinde ifade edilmektedir (Cox, 1998). Sporcuların yüksek yoğunluklu antrenmanlara katılabilmeleri ve bunu uzun süre sürdürebilmeleri "başarı motivasyonu teorisi" ile açıklanabilmekte ve motivasyon teorisinde önemli bir yer tutmaktadır (Tiryaki, 2000).

Bireyler için zorunlu olan temel psikolojik ihtiyaçların (özerklik, yeterlik ve ilişkili olma) sağlanması sporcuların kendilerine olan güven duygusunu yükselteceği gibi sporda veya çeşitli etkinliklerde başarıya hissini de olumlu yönde etkileyeceği umulmaktadır. Ancak kişinin temel

psikolojik ihtiyaçlarını (özerklik, yeterlik ve ilişkili olma) tatmin edememesi başarısızlık kaygısına kapılmasına yol açmakta ve bu durum da performansı olumsuz şekilde etkilemektedir. Başar (2019)'da sporcular ile ilgili yaptığı çalışmada, Gümüşay (2018) voleybolcular ve Şeker (2017) sporcular ile yaptığı çalışmalarında temel psikolojik ihtiyaçların tatmin düzeyinin algılanan performansı pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir. Sporcular kendi yönelimlerini ve psikolojik ihtiyaçlarını ne kadar iyi doyurursa başarıya eğilimi ve başarı motivasyonu da o kadar kolay ve yüksek olacaktır. Literatür dikkate alındığında sporcuların psikolojik gereksinimleri ile ilgili yapılan çalışmalara rastlanmaktadır fakat sporcuların temel psikolojik gereksinimleri ve başarı motivasyonları arasındaki ilişkiyi inceleyen çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Bu şekilde yapılacak bir araştırmanın sporcuların temel psikolojik gereksinmelerinin belirlenmesi ve psikolojik gereksinim düzeylerinin başarı motivasyonuna etkisinin ortaya konulması açısından bütüncül bir bakış açısı ortaya koyacağı ve yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada; sporcuların psikolojik ihtiyaç durumları ile spor başarı motivasyon düzeylerinin belirlenmesi ve bu iki değişken arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma modeli

Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezlerindeki sporcuların temel psikolojik ihtiyaçları ile sporda başarı motivasyon düzeylerinin belirlenmesi ve farklı değişkenlere göre karşılaştırılması amacıyla yapılan araştırma tarama modelinde yürütülmüştür. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durum, olgu, olay vb. var olduğu şekilde ortaya koymaya çalışan araştırma modelleridir (Karasar, 2023).

Araştırma grubu (evren-örneklem)

Araştırma grubu, seçici olmayan örnekleme yönteminde yer alan hedeflenen örnekleme yöntemlerinden biri olan standart örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Referans örnekleme, belirli niteliklere sahip bir kişi, olay, nesne veya durumdan bir gözlem birimi oluşturarak araştırma yapmanın örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk, 2023). Bu çalışmada ölçüt olarak (a) Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezlerinde sporcu olmak, (b) verileri daha sağlıklı toplayabilmek için yakın ve ulaşılabilir konumda yer almak belirlenmiştir. Bu amaca yönelik olarak da Erzincan, Erzurum, Trabzon ve Samsun illerinde Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezlerinde sporcu olan 400 (218 erkek 182 kadın) kişi araştırma grubunu oluşturmaktadır.

Mevcut araştırma süresince “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” çerçevesinde hareket edilmiştir. Çalışmanın etik kurul onayı Erzincan Binali

Yıldırım Üniversitesi Sağlık ve Spor Bilimleri Etik Kurulu'nun 27/10/2023-10/06 sayılı kararı ile alınmıştır.

Tablo 1. Sporcuların demografik özelliklerinin dağılımı

	Değişkenler	n	%
Cinsiyet	Erkek	218	54,5
	Kadın	182	45,5
Branş	Takım sporları	212	53,0
	Bireysel sporlar	188	47,0
Spora başlama yaşı	8 ve altı	183	45,6
	9-12	146	36,5
	13 ve üzeri	71	17,8
Toplam		400	100,0

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan sporcuların %54,5'inin erkek, %45,5'inin kadın; %53'ünün branşının takım sporu ve %47'sinin branşının bireysel spor olduğu; %45,6'sının spora başlama yaşının 8 ve altı olduğu görülmektedir.

Veri toplama araçları

Araştırmada, araştırmacılar tarafından araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanan 'Kişisel Bilgi Formu' (cinsiyet, spor branşı, spora başlama yaşı) ile 'Spor Yaralanması Kaygı Ölçeği' ve 'Sporcu Öz Yeterlik Ölçeği' temel veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

Temel psikolojik ihtiyaçlar ölçeği: Deci ve Ryan (2000) tarafından geliştirilen, Kesici ve arkadaşları (2003) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan ölçek beşli likert tipindedir. Toplam 21 maddeden oluşan ölçeğin özerklik ihtiyacı (1, 4, 8, 11, 14, 17, 20), yeterlik ihtiyacı (3, 5, 10, 13, 15, 19) ve ilişki ihtiyacı (2, 6, 7, 9, 12, 16, 18, 21) olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekte bulunan 9 maddenin (3, 4, 7, 11, 15, 16, 18, 19, 20) olumsuz ifadelerden oluştuğu ve ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe temel psikolojik ihtiyaçların da daha yüksek düzeyde doyurulduğu anlaşılmaktadır. Ölçeğin güvenilirliğini belirten iç tutarlık katsayıları özerklik ihtiyacı için 0,73, yeterlik ihtiyacı için 0,61 ve ilişkili olma ihtiyacı için 0,73'dür. Ölçeğin toplam güvenilirlik katsayısı 0,76 bulunmuştur. Bu çalışmada da özerklik ihtiyacı için 0,82, yeterlik ihtiyacı için 0,80 ve ilişkili olma ihtiyacı için 0,79 ve ölçeğin toplam güvenilirlik katsayısı 0,87 bulunmuştur (Tablo 2).

Spora özgü başarı motivasyonu ölçeği: Willis (1982) tarafından geliştirilen, Türkçe uyarlaması Tiryaki ve Gödelek (1997) tarafından yapılan ölçek 40 maddedir. Ölçek beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek üç alt boyuttan oluşmakta, güç gösterme güdüsü (1, 3, 5, 7, 9, 10, 11, 13, 21, 29, 30, 35), başarıya yaklaşma güdüsü (4, 6, 8, 12,16,18,19, 23, 24, 26, 31, 32, 33, 36, 38, 40) ve başarısızlıktan kaçınma güdüsü (2, 14, 15, 17, 22, 25, 27, 28, 34, 37, 39) şeklindedir. Ölçeğin güvenilirliğini belirten iç tutarlık katsayıları güç gösterme alt ölçeği için 0,81, başarıya

yaklaşma alt ölçeği için 0,82 ve başarısızlıktan kaçınma alt ölçeği için 0,80 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada da güç gösterme alt ölçeği için 0,79, başarıya yaklaşma alt ölçeği için 0,81 ve başarısızlıktan kaçınma alt ölçeği için 0,80 ölçeğin toplam güvenilirlik katsayısı 0,87 bulunmuştur (Tablo, 2).

Tablo 2. Ölçeklerin Cronbach Alpha güvenilirlik katsaları (a) ve çarpıklık ve basıklık değerleri

Ölçek	Alt Boyut	Cronbach Alpha	Çarpıklık	Basıklık
Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği	Özerklik ihtiyacı	0,820	0,088	0,137
	Yeterlik ihtiyacı	0,801	0,013	-0,748
	İlişki ihtiyacı	0,783	0,078	-0,328
	Ölçek Toplam	0,872	-0,166	0,303
Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği	Güç Gösterme Güdüsü	0,781	-0,038	-0,094
	Başarıya Yaklaşma Güdüsü	0,795	-0,723	1,458
	Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsü	0,808	0,114	-0,290
	Ölçek Toplamı	0,869	-0,401	1,697

Tablo 2'e göre araştırma da kullanılan ölçeklerin Cronbach Alpha katsayıları 0,780 ile 0,869 arasındadır. Cronbach Alpha katsayılarının 0,600 ile 0,799 arasında olması ölçeğin oldukça güvenilir, 0,800 ile 1,000 arasında olması ise ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Şimşek, 2007). Buna göre araştırmada kullanılan ölçeklerin oldukça ve yüksek derecede güvenilir olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca çarpıklık ve basıklık katsayılarının -2 ile +2 arasında olması araştırma verilerinin normal dağılımda olduğunu göstermektedir (George & Mallery, 2010).

Verilerin analizi

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 24.0 istatistiksel veri analiz programı kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerinin dağılımının belirlenmesinde yüzde (%) ve frekans (n) analizi yapılmıştır. Araştırma verilerinin güvenilirlik durumunun belirlenmesi amacıyla Cronbach Alpha katsayıları hesaplanmıştır (Tablo 2). Araştırma verilerinin normallik durumunun belirlenmesi amacıyla Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) analizi yapılmıştır (Tablo 2). Araştırma verilerinin normal dağılımda olması sebebiyle anlamlılık analizlerinde parametrik testler kullanılmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki anlamlılık düzeylerinin belirlenmesinde t Testi ve ANOVA testi uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit edilmesi amacıyla BONFERRONİ testi uygulanmıştır. Bağımlı değişkenin alt boyutları arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Korelasyon analizi uygulanmıştır. Psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyinin spora özgü başarı motivasyonunun anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığını belirlemek için de çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Uygulanan testlerin anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 3. Ölçek puanlarının ortalama, standart sapma, minimum, maksimum değerleri (n=400)

Ölçek	Alt Boyut	n	Minimum	Maksimum	\bar{X}	ss.
Temel Psikolojik İhtiyaçlar	Özerklik ihtiyacı	400	1,71	5,00	3,55	0,557
	Yeterlik ihtiyacı	400	1,67	5,00	3,58	0,710
	İlişki ihtiyacı	400	1,88	5,00	3,55	0,611
	Ölçek Toplamı	400	1,81	5,00	3,56	0,491
Spora Özgü Başarı Motivasyonu	Güç Gösterme Güdüsü	400	1,92	5,00	3,46	0,598
	Başarıya Yaklaşma Güdüsü	400	1,53	5,00	3,73	0,506
	Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsü	400	1,09	5,00	3,19	0,704
	Ölçek Toplamı	400	1,60	5,00	3,50	0,449

Tablo 3'e göre, sporcuların temel psikolojik ihtiyaçlarından olan özerklik ihtiyacı ortalaması 3,55'ken, yeterlik ihtiyacı ortalaması 3,58, ilişki ihtiyacı ortalaması 3,55, temel psikolojik ihtiyaçlar genel ortalamasının ise 3,56 olduğu görülmektedir. Spora özgü başarı motivasyonu ölçeği alt boyutlarından olan güç gösterme güdüsü ortalaması 3,46, başarıya yaklaşma güdüsü ortalaması 3,73, başarısızlıktan kaçınma güdüsü ortalaması 3,19, spora özgü başarı motivasyonu toplam puan ortalaması ise 3,50'dir.

Tablo 4. Cinsiyete değişkenine göre temel psikolojik ihtiyaçlar ve spora özgü başarı motivasyon durumlarının karşılaştırılması

Ölçekler	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss.	t	p	
Temel Psikolojik İhtiyaçlar	Özerklik ihtiyacı	Erkek	218	3,555	0,519	-0,054	0,957
		Kadın	182	3,558	0,601		
	Yeterlik ihtiyacı	Erkek	218	3,623	0,711	1,275	0,203
		Kadın	182	3,533	0,709		
	İlişki ihtiyacı	Erkek	218	3,606	0,594	1,698	0,090
		Kadın	182	3,502	0,628		
Ölçek Toplamı	Erkek	218	3,594	0,476	1,309	0,191	
	Kadın	182	3,529	0,509			
Spora Özgü Başarı Motivasyonu	Güç Gösterme Güdüsü	Erkek	218	3,455	0,583	-0,288	0,774
		Kadın	182	3,473	0,618		
	Başarıya Yaklaşma Güdüsü	Erkek	218	3,736	0,472	0,216	0,829
		Kadın	182	3,725	0,546		
	Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsü	Erkek	218	3,191	0,700	-0,055	0,956
		Kadın	182	3,195	0,711		
Ölçek Toplamı	Erkek	218	3,502	0,426	-0,034	0,973	
	Kadın	182	3,503	0,476			

Tablo 4'e göre, sporcuların temel psikolojik ihtiyaçları ve alt boyutları ile spora özgü motivasyonları ve alt boyutlarının cinsiyete göre karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda, bütün alt boyut ve toplam puan ortalamalarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 5. Branşa göre temel psikolojik ihtiyaçlar ve spora özgü başarı motivasyonu ortalamalarının karşılaştırılması

Ölçekler	Alt Boyutlar	Branş	n	\bar{X}	ss.	t	p
Temel Psikolojik İhtiyaçlar	Özerklik ihtiyacı	Takım sporları	212	3,588	0,556	1,213	0,226
		Bireysel sporlar	188	3,520	0,558		
	Yeterlik ihtiyacı	Takım sporları	212	3,665	0,691	2,508	0,013
		Bireysel sporlar	188	3,488	0,722		
	İlişki ihtiyacı	Takım sporları	212	3,640	0,634	2,898	0,004
Bireysel sporlar		188	3,466	0,571			
Ölçek Toplamı		Takım sporları	212	3,630	0,487	2,864	0,004
		Bireysel sporlar	188	3,490	0,487		
Spora Özgü Başarı Motivasyonu	Güç Gösterme	Takım sporları	212	3,493	0,578	1,056	0,292
		Bireysel sporlar	188	3,430	0,621		
	Başarıya Yaklaşma	Takım sporları	212	3,795	0,482	2,699	0,007
		Bireysel sporlar	188	3,658	0,524		
	Başarısızlıktan Kaçınma	Takım sporları	212	3,243	0,724	1,522	0,129
		Güdüğü	Bireysel sporlar	188	3,136		
	Ölçek Toplamı		Takım sporları	212	3,552	0,428	2,375
		Bireysel sporlar	188	3,446	0,466		

* $p < 0,05$

Tablo 5'e göre sporcuların branşı ile temel psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutlarından yeterlik ihtiyacı, ilişki ihtiyacı ve ölçek toplam puan ortalamalarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunurken ($p < 0,05$), özerklik ihtiyacında gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Yeterlik ihtiyacı alt boyutunda takım sporları yapanların ($\bar{X}=3,666$) bireysel spor yapanlardan ($\bar{X}=3,489$) yüksek ($t=2,508$, $p < 0,05$), ilişki ihtiyacı alt boyutunda takım sporları yapanların ($\bar{X}=3,640$) bireysel spor yapanlardan ($\bar{X}=3,466$) yüksek ($t=2,898$, $p < 0,05$) ve ölçek genel ortalamasında da aynı şekilde takım sporları yapanların ($\bar{X}=3,360$) bireysel spor yapanlardan ($\bar{X}=3,490$) yüksek ($t=2,864$, $p < 0,05$) ortalamalara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Spora başlama yaşına göre temel psikolojik ihtiyaçlar ve spora özgü başarı motivasyonu ortalamalarının karşılaştırılması

Ölçekler	Alt Boyutlar	Spora Başlama Yaşı	n	\bar{X}	ss.	F	p	Fark
Temel Psikolojik İhtiyaçlar	Özerklik ihtiyacı	8 ve altı (1)	183	3,590	0,531	2,686	0,069	
		9-12 (2)	146	3,474	0,540			
		13 ve üzeri (3)	71	3,637	0,640			
	Yeterlik ihtiyacı	8 ve altı (1)	183	3,538	0,692	1,104	0,332	
		9-12 (2)	146	3,587	0,736			
		13 ve üzeri (3)	71	3,685	0,701			
	İlişki ihtiyacı	8 ve altı (1)	183	3,586	0,609	0,406	0,666	
		9-12 (2)	146	3,524	0,611			
		13 ve üzeri (3)	71	3,558	0,621			
	Ölçek Toplamı	8 ve altı (1)	183	3,573	0,475	0,947	0,389	
9-12 (2)		146	3,526	0,500				
13 ve üzeri (3)		71	3,621	0,515				
Spora Özgü Başarı Motivasyonu	Güç Gösterme Güdüğü	8 ve altı (1)	183	3,492	0,559	3,512	0,031	2>3
		9-12 (2)	146	3,509	0,620			
		13 ve üzeri (3)	71	3,294	0,632			
	Başarıya Yaklaşma Güdüğü	8 ve altı (1)	183	3,757	0,445	2,007	0,136	
		9-12 (2)	146	3,750	0,553			
	Başarısızlıktan Kaçınma Güdüğü	13 ve üzeri (3)	71	3,622	0,548	3,397	0,034	1>2
		8 ve altı (1)	183	3,291	0,701			
		9-12 (2)	146	3,098	0,738			

Ölçekler	Alt Boyutlar	Spora Başlama Yaşı	n	\bar{X}	ss.	F	p	Fark
		13 ve üzeri (3)	71	3,134	0,611			
		8 ve altı (1)	183	3,549	0,420			
	Ölçek Toplamı	9-12 (2)	146	3,499	0,463	3,291	0,038	1>3
		13 ve üzeri (3)	71	3,389	0,476			

* $p<0,05$ (1= 8 ve altı, 2=9-12, 3=13 ve üzeri)

Tablo 6'a göre, sporcuların spora başlama yaşı ile temel psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutları ve ölçek genel puan ortalamasında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Sporcuların spora başlama yaşı ile spora özgü başarı motivasyonu ölçeği alt boyutlarından güç gösterme güdüsü, başarısızlıktan kaçınma güdüsü ve ölçek toplam ortalamasında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunurken ($p<0,05$), başarıya yaklaşma güdüsünde anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Fark çıkan değişkenlerde farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden yapılan "bonferroni" testi uygulanmıştır. Güç gösterme alt boyutunda 9-12 yıl grubunda yer alanların ($\bar{X}=3,509$) 13 ve üzeri yıl grubunda yer alanlardan ($\bar{X}=3,294$) yüksek ($F=3,512$, $p<0,05$), başarısızlıktan kaçınma alt boyutunda 8 ve altı yıl grubunda yer alanların ($\bar{X}=3,291$) 9-12 yıl grubunda yer alanlardan ($\bar{X}=3,098$) yüksek ($F=3,397$, $p<0,05$), ölçek genel ortalamasında ise 8 ve altı yıl grubunda yer alanların ($\bar{X}=3,549$) 13 ve üzeri yıl grubunda yer alanlardan ($\bar{X}=3,389$) yüksek ($F=3,291$, $p<0,05$) ortalamalara sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 7. Temel psikolojik ihtiyaç ile spora özgü başarı motivasyonu arasındaki ilişki

Ölçekler	Alt Boyutlar	Yeterlik ihtiyacı	İlişki ihtiyacı	Ölçek Toplamı	Güç Gösterme Güdüsü	Başarıya Yaklaşma Güdüsü	Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsü	Ölçek Toplamı	
Temel Psikolojik İhtiyaçlar	Özerklik ihtiyacı	r	0,420**	0,486**	0,782**	0,155**	0,256**	0,141**	0,245**
		p	0,000	0,000	0,000	0,002	0,000	0,005	0,000
	Yeterlik ihtiyacı	r		0,402**	0,762**	0,240**	0,308**	0,201**	0,330**
		p		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Temel Psikolojik İhtiyaçlar	İlişki ihtiyacı	r			0,823**	0,131**	0,295**	0,168**	0,267**
		t			0,000	0,009	0,000	0,001	0,000
Temel Psikolojik İhtiyaçlar	Ölçek Toplamı	r				0,220**	0,364**	0,216**	0,355**
		t				0,000	0,000	0,000	0,000
Spora Özgü Başarı Motivasyonu	Güç Gösterme Güdüsü	r					0,497**	0,211**	0,729**
		t					0,000	0,000	0,000
	Başarıya Yaklaşma Güdüsü	r						0,390**	0,846**
		t						0,000	0,000
Spora Özgü Başarı Motivasyonu	Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsü	r							0,702**
		p							0,000

* $p<0,05$

Tablo 7'e göre temel psikolojik ihtiyaçlar alt boyutlarından özerklik ihtiyacı alt boyutu ve ilişki ihtiyacı alt boyutu ile güç gösterme güdüsü, başarıya yaklaşma güdüsü, başarısızlıktan

kaçınma güdüsü ve spora özgü başarı motivasyonu genel arasında pozitif yönlü düşük düzeyde; temel psikolojik ihtiyaçlar yeterlik ihtiyacı alt boyutu ile güç gösterme güdüsü ve başarısızlıktan kaçınma güdüsü arasında pozitif yönlü düşük düzeyde, başarıya yaklaşma ve spora özgü başarı motivasyonu genel arasında pozitif yönlü orta düzeyde; temel psikolojik ihtiyaçlar genel ile güç gösterme güdüsü ve başarısızlıktan kaçınma güdüsü arasında pozitif yönlü düşük düzeyde, başarıya yaklaşma güdüsü ve spora özgü başarı motivasyonu genel arasında ise pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. Sporcuların temel psikolojik ihtiyaçlarının spora özgü başarı motivasyonlarını yordayıcılığına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi

Değişken	B	ss.	β	t	p
Sabit	2,382	0,156		15,304	0,000
Özerklik ihtiyacı	0,064	0,045	0,080	1,428	0,154
Yeterlik ihtiyacı	0,155	0,034	0,245	4,607	0,010
İlişki ihtiyacı	0,095	0,041	0,129	2,341	0,020

R=0,367 R²= 0,135 F=20,588 p<0,05

Tablo 8'e göre, temel psikolojik ihtiyaçların spora özgü başarı motivasyonu düzeyini pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir (R²= 0,134; p<,05). Yeterlik ihtiyacı ve ilişki ihtiyacı spora özgü başarı motivasyonundaki spora özgü başarı motivasyonundaki toplam varyansın %13,5'ini açıklamaktadır. Farklı bir anlatımla spora özgü başarı motivasyonunun %86,5'inin regresyon modeline alınmayan farklı değişkenlerce, %13,5'inin ise temel psikolojik ihtiyaçlardaki bazı boyutlar ile açıklanmaktadır. Özerklik ihtiyacı alt boyutu ise analizde spora özgü başarı motivasyonunu anlamlı bir şekilde yordamamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayılarına (β) göre, yordayıcı değişkenlerinin spora özgü başarı motivasyon üzerindeki görece önem sırası; yeterlik ihtiyacı (β =0,245) ve ilişki ihtiyacıdır (β =0,129).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada sporcuların temel psikolojik ihtiyaçları ve spora özgü motivasyon düzeylerinin tüm alt boyutlar da dahil olacak şekilde orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. İlgili literatür incelendiğinde; gerçekleştirilen birçok çalışmada sporcuların temel psikolojik ihtiyaçları ve spora özgü motivasyon düzeylerinin orta seviyede olduğu (Şahinler & Ulukan, 2020; Güler, 2022; Kaşka, 2022; Gültekin, 2023) görülmektedir.

Yapılan araştırmada sporcuların temel psikolojik ihtiyaçlar alt boyut ve toplam puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. İlgili literatür incelendiğinde araştırma bulguları ile örtüşen birçok çalışma bulunmaktadır (Adie ve ark., 2008; Arslanoğlu ve ark., 2010; Sarı ve ark., 2011; Davies ve ark., 2016; Acun, 2018; Gürer & Kılınç, 2019;

Öner, 2019; Güler, 2022). Bu araştırmalar çalışma bulguları ile örtüşmektedir. Cinsiyet değişkeninin temel psikolojik ihtiyaçlar üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı, profesyonel düzeyde yapılan sportif aktivitenin, bireylerin cinsiyetler arası eşitlik sağlama potansiyelini de beraberinde getirdiği söylenebilir.

Araştırmada, sporcuların temel psikolojik ihtiyaçları ve branş türleri arasındaki ilişki incelenmiş ve özerklik ihtiyacı açısından branşlar arasında anlamlı bir fark bulunmazken, yeterlik ve ilişki ihtiyacı ile toplam puanlarda anlamlı farklılıklar görülmüştür. Ünlü (2009) takım sporları yapan sporcuların bireysel spor yapanlara göre ilişki ihtiyacının daha yüksek olduğunu; Gezer (2018) spor türü ile özerklik, yeterlik ve ilişki ihtiyacı alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğunu belirlemiştir. Sporda yeterlilik, kişinin yaptığı sporda verimli olabilmek için sahip olduğu beceri ve fırsatlar olarak ifade edilmiştir (Hodge ve ark., 2009). Sporcuların performanslarını en üst düzeye taşımak, onların beceri ve yeteneklerini geliştirebilmeleri için gereken imkanları sağlamakla mümkün kılınabilir. Nitekim psikolojik becerilerin sportif performans üzerindeki olumlu etkisi ortaya konulmuştur (Ekinci ve ark., 2024). Sporculara takım arkadaşlarının ve antrenörlerinin verdiği destek miktarı, yeteneklerini gösterme noktasında özellikle takım sporlarında önemli bir unsur olarak değerlendirilmiştir (Gümüşay & Argan, 2020).

Ayrıca araştırmada takım sporları yapanların başarıya yaklaşma güdüsü ve ölçek toplam puan ortalaması bireysel spor yapanlardan yüksek olduğu belirlenmiştir. Ong (2017), Kirazlı (2018) ve Gezer (2018) yaptıkları çalışmalarda takım sporcularının bireysel sporculara göre daha fazla başarı motivasyonuna sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Ancak literatürde bu çalışma sonucundan farklı sonuçlara da rastlanmaktadır. Aksoy (2021) bireysel spor yapan sporcuların takım sporu yapan sporculara göre daha yüksek başarı motivasyonuna sahip olduğunu; Aktop (2002) ve Susuz (2022) ise bireysel sporcular ile takım sporcularının başarı motivasyonları arasında herhangi bir farklılık olmadığını; Tan (2020) hem takım hem de bireysel sporcular lehine anlamlı sonuçlar elde etmiştir. Literatürdeki bu farklılıklar, sporcuların yaşı, deneyim seviyesi, elit düzeyde olup olmamaları ve bireysel psikolojik özellikleri gibi değişkenlerden kaynaklanabilir.

Araştırmaya göre sporcuların spora başlama yaşı ile temel psikolojik ihtiyaçlar ölçeği alt boyutları ve ölçek genel puan ortalamasında anlamlı farklılık görülmemektedir. Bu bulgu, Özlü ve arkadaşları (2022) ile Şeker (2017) tarafından yapılan çalışmalarla uyumluluk göstermektedir. Araştırmalar, bireylerin spora başlama yaşından ziyade spor yapma

deneyiminin temel psikolojik ihtiyaçların tatmininde önemli olduğunu vurgulamaktadır. Spora özgü başarı motivasyonu açısından değerlendirildiğinde, sporcuların yaşı arttıkça güç gösterme ve başarısızlıktan kaçınma güdülerinde anlamlı artışlar gözlenmiştir. Bu sonuç, Balkis'in (2019) tenisçilerle yaptığı çalışma ile desteklenmiştir. Balkis (2019), spor yapma yaşı arttıkça güç gösterme ve başarıya yaklaşma güdülerinin yükseldiğini belirlemiştir. Bu durum, yaşı daha büyük olan sporcuların rekabetçi ve hedef odaklı motivasyonlarında artış olabileceğini işaret etmektedir.

Araştırmada temel psikolojik ihtiyaçlar ile spora özgü başarı motivasyonu arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki olduğu ve temel psikolojik ihtiyaçların başarı motivasyonunu anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür. Bu bulgu, Öz Belirleme Kuramı (Self-Determination Theory) ile uyum göstermektedir. Kuram, bireylerin özerklik, yeterlik ve ilişki ihtiyaçlarının tatmin edilmesinin motivasyon düzeylerini artırdığını öne sürmektedir (Deci & Ryan, 1985). Araştırmanın toplam varyansın %13'ünü açıklaması, bu ihtiyaçların başarı motivasyonunda anlamlı bir yere sahip olduğunu göstermektedir. De Francisco ve arkadaşları (2020) temel psikolojik ihtiyaçları ile spora katılım motivasyon düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu; Susuz (2022) spora özgü başarı motivasyonu ile genel öz yeterlik düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu, Karagenç (2021) kadın futbolcuların psikolojik becerilerinin sporda başarı motivasyonları üzerinde kısmi ancak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu; Barkoukis ve arkadaşları (2007) temel psikolojik ihtiyaçlarla motivasyonel düzenleme türleri arasında anlamlı ilişki olduğunu; Yeşilyurt (2019) temel psikolojik ihtiyaç tatmininin, özerk motivasyonu yordadığını belirlemiştir. Öz belirleme kuramına göre temel psikolojik ihtiyaçların alt boyutları olan özerklik, yeterlik ve ilişki ihtiyaçlarının karşılanabilme düzeyi, bireylerin yapmakta oldukları faaliyete olan motivasyonlarını da olumlu yönde etkilemektedir (Deci ve ark., 2001). Öz belirleme kuramının temel dayanağı, bireylerin motivasyon seviyelerini yükseltmek, onların fiziksel, bilişsel ve duyuşsal faydaları elde etmek için kendi sosyal ortamlarında özerk, yeterli ve ilişki hissetmeleri gerekliliğidir (Deci & Ryan, 1985; Sulz ve ark., 2016). Yapılan araştırmalar ve kuram şunu göstermektedir ki temel psikolojik ihtiyaçların karşılanması bireyin motivasyon düzeyini olumlu şekilde etkilemektedir. Bireyin temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması motivasyonu, beraberinde başarı motivasyonunu da pozitif yönde artırmaktadır. Bulunan araştırma sonucu literatür ve kuram ile uyumluluk göstermiştir denebilir.

Sonuç olarak, bu araştırma cinsiyetin sporcuların temel psikolojik ihtiyaçları ve başarı motivasyonları arasında farklılık yaratmadığını ortaya koymuştur. Takım sporcularının temel

psikolojik ihtiyaçlarının ve başarı motivasyonlarının bireysel sporculardan yüksek olduğu görülmektedir. Takım dinamiklerinin, sporcuların güçlü bağlar kurmasına kolaylık sağladığı ve karşılıklı destek hizmetlerine olanak verdiği için sporcuların temel psikolojik ihtiyaçlarını daha fazla beslemesine yardımcı olduğu düşünülebilir. Ayrıca bireysel sporcuların karşılaştığı yalnızlık, bireysel hedefler, kendi başarılarına başarıyı ve başarısızlığı yüklenme durumlarına karşılık takım üyeleri arasındaki grup etkileşimi, iş birliği ve sosyal bağların güçlü olması takım sporcularının başarı motivasyonlarının kaynağı olabilir. Spora başlama yaşı küçük olan sporcuların başarı motivasyon düzeylerinin yüksek olması spor yapma yaşının artmasıyla birlikte deneyim ve sürekliliğin başarı motivasyonunu desteklediği söylenebilir. Sporcuların temel psikolojik ihtiyaçlar ile spora özgü başarı motivasyonu arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, sporcular yeterlik, özerklik ve ilişki ihtiyaçlarını doyurdukça başarı motivasyon düzeylerinin de artacağı belirlenmiştir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre, takım sporu yapan sporcuların temel psikolojik ihtiyaç düzeyleri bireysel spor yapanlardan daha yüksek bulunmuştur. Özellikle küçük yaşlarda psikolojik ihtiyaç gereksinimi duyan bireyleri ve sporcuları takım sporlarına yönlendirmenin faydalı olacağı önerilebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, spora erken yaşlarda başlayan sporcuların güç gösterme güdüsü, başarısızlıktan kaçınma güdüsü ve sporda başarı motivasyonu toplam puanlarının daha geç yaşlarda başlayanlara göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca paralel olarak profesyonel anlamda sporcu olmak isteyen bireyleri daha erken yaşlarda spora yönlendirilmeleri önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Acun, A. (2018). *Sporcu ve sedanter üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş ve temel psikolojik ihtiyaçlarının incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi], Gaziantep.
- Adie, J. W., Duda, J. L., & Ntoumanis, N. (2008). Autonomy support, basic need satisfaction and the optimal functioning of adult male and female sport participants: A test of basic needs theory. *Motivation and Emotion*, 32(3), 189-199.
- Aksoy, S. (2021). *Aktif spor yapan sporcuların pandemi sürecinde covid-19 salgınına karşı yakalanma kaygı düzeyi ile spora özgü başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi (Tekirdağ ili örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi], Tekirdağ.
- Aktop, A. (2002). *Spora özgü başarı motivasyonu ile psikolojik ve yapısal özellikler arasındaki ilişkiyi incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi], Antalya.

- Arslanoğlu, E., Tekin, M., Arslanoğlu, C., & Özmütlu, İ. (2010). Voleybol hakemlerinin çeşitli değişkenlere göre kaygı ve temel psikolojik ihtiyaç düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 985-995.
- Balkis, F. (2019). *Elit seviyedeki tenisçilerin görev ve ego yönelimi hedeflerinin başarı motivasyonlarına etkisinin araştırılması*, [Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi], Ağrı.
- Barkoukis, V., Thogersen-Ntoumani, C., Ntoumanis, N., & Nikitaras, N. (2007). Achievement goals in physical education: examining the predictive ability of five different dimensions of motivational climate. *European Physical Education Review*, 13(267-285).
- Başar, S. (2019). *Antrenör güdüsel ikliminin temel psikolojik ihtiyaçlar, güdülenme ve optimal performans duygusu ile ilişkisi*. [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi] Sakarya.
- Biddle, S., & Mutrie, N. (2007). *Psychology of physical activity: Determinants, well-being and interventions*. (2nd Edition). Routledge.
- Büyüköztürk, Ş. (2023). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, Y., Güven, H., Soyer, F., Demirel, M., Bayansalduz, M., & Şahin, K. (2009). Elit taekwondo sporcularında aile-antrenör-kulüp desteği ve başarı motivasyonu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 240-252.
- Chiu, L. K., Mahat, N. I., Marzuki, N. A., & Hua, K. P. (2014). Student-athletes' evaluation of coaches' coaching competencies and their sport achievement motivation. *Review of European Studies*, 6(2), 17-29.
- Cox, R. (1998). *Sport Psychology, concepts and applications*. (Second Edition). American:McGraw-Hill, Champaign.
- Cules-Reed, S.N., Gyurcsik, N. C., & Brawley, L.R. (2001). Using *Theories of Motivated Behavior to Understand Physical Activity*. In R. N. Singer, H. A. Hausenblas, C. M. Janelle (Ed.). *Handbook of sport psychology*. Joney Wiley & Sons, Inc.
- Davies, M. J., Coleman, L., & Babkes Stellino, M. (2016). The relationship between basic psychological need satisfaction, behavioral regulation, and participation in crossfit. *Journal of Sport Behavior*, 39(3), 239-254.
- De Francisco, C., Sánchez-Romero, E. I., Vilchez Conesa, M. D. P., & Arce, C. (2020). Basic psychological needs, burnout and engagement in sport: the mediating role of motivation regulation. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(14), 4941, 1-13.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (Eds.). (2004). *Handbook of self-determination research*. University Rochester Press.
- Deci, E. L., Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., & Ryan, R. M. (1991). Motivation and education: The self-determination perspective. *Educational Psychologist*, 26(325-346).
- Deci, E., & Ryan, R. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.
- Deci, E., Connell, J., & Ryan, R. (1989). Self-determination in a work organization. *Journal of Applied Psychology*, 74(4), 580-590.
- Ekinci, H. B., Mallı, A. Y., & Seçer, E. (2024). Investigation of superstitious behavior tendencies of professional football players and coaches. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 301-322.

- Feltz, D. L., & Lirgg, C. D. (2001). Self-efficacy beliefs of athletes, teams, and coaches. *Handbook of Sport Psychology*, 2(2001), 340-361.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step. A simple study guide and reference*. (10th Edition). Pearson Education, Inc.
- Gezer, H. (2018). *Bireysel ve takım sporları ile uğraşan üniversite öğrencilerinin temel psikolojik ihtiyaçlarının belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi], Erzurum.
- Guardia, J., & Patrick, H. (2008). Self-determination theory as a fundamental theory of close relationships. *Canadian Psychology*, 3(49),201-209.
- Güler, H. (2022). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sporda psikolojik ihtiyaç durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 113-128.
- Gültekin, M. (2023). *Yüzme eğitimine katılan çocukların algılanan sosyal destek ile spora özgü başarı motivasyonunun incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi], İstanbul.
- Gümüşay, A. (2018). *Profesyonel voleybolcularda temel ihtiyaçların tatmini, bağ kurma ve algılanan performans ilişkisi*. [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi], Eskişehir.
- Gümüşay, A., & Argan, M. (2020). Sporda temel ihtiyaçlar tatmin ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması: (üç-boyutlu yapı). *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(3), 86-97.
- Gürer, B., & Kılınç, Z. (2019). Doğa sporları yapanların temel psikolojik ihtiyaçlarının zihinsel dayanıklılığa etkisi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 222-233.
- Hayashi, C., T. (1996). Achievement motivation among Anglo-American and Hawaiian physical participants: Individual differences and social contextual factors, *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18(194-215).
- Hodge, K., Lonsdale, C. & Jackson, S. A. (2009). Athlete engagement in elite sport: an exploratory investigation of antecedents and consequences. *Sport Psychologist*, 23(2), 186.
- Hodge, K., Lonsdale, C., & Ng, J. Y. (2008). *Burnout in elite rugby: relationships with basic psychological needs fulfilment*. *Journal Sports Science*, 26, 835-844.
- Hollebeak, J., & Amorose, A. (2005). Perceived coaching behaviors and college athletes' intrinsic motivation: a test of self-determination theory. *Journal of Applied Sport Psychology*, 17(1), 20-36.
- İnal, A, N. (2000). *Beden Eğitimi ve spor bilimine giriş*. Konya: Desen Ofset Matbaacılık.
- Karagöç, D. (2021). Milli takımlarda görev alan kadın futbolcuların psikolojik becerilerinin spora özgü başarı motivasyonları üzerindeki etkisi. [Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi], İstanbul.
- Karasar, N. (2023). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları
- Kaşka, F. (2022). *Fitness egzersizi yapan bireylerde temel psikolojik ihtiyaçlar ve egzersiz bağımlılığı*. [Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi] Aydın.
- Kesici, S., Üre, Ö., Bozgeyikli, H., & Sünbül, A. M. (2003). *Temel psikolojik ihtiyaçlar ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği*. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı, Malatya.
- Kındap, T. Y. (2011). *Kendini belirleme kuramı temelinde ergenlikte destekleyici ebeveynlik, akademik ve sosyal uyum ve kendini belirleme düzeyi arasındaki ilişkilerin boyamsal olarak incelenmesi*. [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi], Ankara.

- Kirazlı, S. (2018). *Takım ve bireysel spor ile uğraşan sporcuların spora katılım motivasyonlarının incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi], Yozgat.
- Kowal, J., & Fortier, M. (1999). Motivational determinants of flow: Contributions from self-determination theory. *Journal of Social Psychology*, 139(3), 355-369.
- Kuru, E. (2000). *Spor psikolojisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Martínez-Alvarado, J. R., Guillén García, F., & Feltz, D. (2016). Athletes' motivational needs regarding burnout and engagement. *Revista de Psicología Del Deporte*, 25(1), 65-71.
- Ong, N. (2017). Assessing objective achievement motivation in elite athletes: A comparison according to gender, sport type, and competitive level. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 17(4), 397-409.
- Öner, Ç. (2019). Egzersiz katılımcılarının temel psikolojik ihtiyaçları ve mental iyi oluşlarının incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 159-174.
- Özgün, A., Yaşartürk, F., Ayhan, B., & Bozkuş, T. (2017). Hentbolcuların spora özgü başarı motivasyonu ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 83-94.
- Özlü, K., Çekin, R. K., & Kurnaz, F. (2022). Spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin sporda psikolojik ihtiyaçlarının incelenmesi. *Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 48-65.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000a). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000b). The darker and brighter sides of human existence: Basic psychological needs as a unifying concept. *Psychological Inquiry*, 11(4), 319-338.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2002). *Handbook of Self-Determination Research*, University of Rochester Press.
- Sarı, İ., Yenigün, Ö., Altıncı, E. E., & Öztürk, A. (2011). Temel psikolojik ihtiyaçların tatmininin genel öz yeterlik ve sürekli kaygı üzerine etkisi (Sakarya Üniversitesi spor yöneticiliği bölümü örneği). *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 149-156.
- Sulz, L., Temple, V., & Gibbons, S. (2016). Measuring student motivation in high school physical education: development and validation of two self-report questionnaires. *Physical Educator*, 73(3), 553-554.
- Susuz, Y. E. (2022). *Üniversitelerin spor takımlarında yarışan öğrencilerin spora özgü başarı motivasyon düzeyleri ve genel öz yeterliklerinin belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi], Ankara.
- Şahinler, Y., & Ulukan, M. (2020). Investigation of sports-specific success and motivations of licensed sports interested in swimming sports. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences (JOSHAS)*, 6(27), 978-993.
- Şeker, R. (2017). *Elit sporcularda hedef yöneliminin, temel psikolojik ihtiyaçlar ile başarısızlık korkusu üzerine etkisi*. [Doktora Tezi, Hitit Üniversitesi], Çorum.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş, temel ilkeler ve lisrel uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Tan H. (2020). Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü bünyesinde yaz okulunda faaliyet gösteren sporcuların spora katılım güdülerinin incelenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi] Elazığ.
- Tiryaki, Ş. (2000). *Spor psikolojisi, kavramlar ve uygulama*. Mersin: Eylül Kitap ve Yayınevi.

Tiryaki, Ş., & Gödelek, E, (1997). *Spora özgü başarı motivasyonu ölçeğinin Türk sporcuları için uyarlama çalışması*. I. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildirileri. Ankara.

Ünlü, H. (2009). Beden eğitimi öğretmen adaylarının temel psikolojik ihtiyaçları. *Sport Sciences*, 4(3), 210-217.

Willis, J. D. (1982). Three Scales to measure competition-related motives in sports, *Journal of Sport Psychology*, 4(4), 338-353.

Yeşilyurt, C. (2019). *Rekreatif bisikletçilerde motivasyon, öznel iyi oluş ve temel psikolojik ihtiyaç doyumu arasındaki ilişkinin analizi*. [Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi], İzmir.

Zorlu, E., Doğu, G., Yıldız, A. B., & Yılmaz, B. (2020) Atletizm branşındaki sporcuların kişilik özelliklerinin başarı motivasyonuna etkisinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 24-35.

KATKI ORANI CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR CONTRIBUTORS
Fikir ve Kavramsal Örgü <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak <i>Form the research hypothesis or idea</i>	Oğuzhan ERDEM Yasemin ÇAKMAK YILDIZHAN
Tasarım <i>Design</i>	Yöntem ve araştırma desenini tasarlamak <i>To design the method and research design.</i>	Oğuzhan ERDEM Yasemin ÇAKMAK YILDIZHAN
Literatür Tarama <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak <i>Review the literature required for the study</i>	Oğuzhan ERDEM Yasemin ÇAKMAK YILDIZHAN
Veri Toplama ve İşleme <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlemek ve raporlaştırmak <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	Oğuzhan ERDEM Yasemin ÇAKMAK YILDIZHAN
Tartışma ve Yorum <i>Discussion and Commentary</i>	Elde edilen bulguların değerlendirilmesi <i>Evaluation of the obtained finding</i>	Oğuzhan ERDEM Yasemin ÇAKMAK YILDIZHAN

Destek ve Teşekkür Beyanı/ Statement of Support and Acknowledgment

Bu çalışmanın yazım sürecinde katkı ve/veya destek alınmamıştır.

No contribution and/or support was received during the writing process of this study.

Çatışma Beyanı/ Statement of Conflict

Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Researchers do not have any personal or financial conflicts of interest with other people and institutions related to the research.

Etik Kurul Beyanı/ Statement of Ethics Committee

Bu araştırma, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık ve Spor Bilimleri Etik Kurulunun 27/10/2023 10/06 sayılı kararı ile yürütülmüştür.

This research was conducted with the decision of Erzincan Binali Yıldırım University Health and Sports Sciences Ethics Committee 27/10/2023 10/06.

Bu eser [Creative Commons Atf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) ile lisanslanmıştır.